

III RIIGIKOGU

7. istungjärk. **Protokoll nr. 191 (23).**

1928.

III Riigikogu koosolek 11. detsembril 1928
kell 17.

Kokku on tulnud 91 Riigikogu liiget.

Valitsuse loosis: teedeminister **O. Köster**, raha- ja kaubandus-tööstusminister **A. Oinas**, välisminister **J. Lattik**, töö-hoolekande- ja haridusminister **L. Johanson**, sise- ja kohtuminister **T. Kalbus**, põllutööminister **K. Soonberg**.

Päevakord:

1. Riigikogu juhatuse koosseisu täiendamine.

2. Töötatöölisele ühekordse toetuse andmise seadus — Eesti tööliste partei Riigikogu rühma ettepanek.

3. Aktsiisimaksu määrade seadus — redaktsiooni komisjoni ettepanek.

4. Eesti kultuurkapitali seaduse muutmise seadus — redaktsiooni komisjoni ettepanek.

5. Alevites ja alevikkude chituspiirkondades asuvate rendimaade korraldamise seadus — redaktsiooni komisjoni ettepanek.

6. Raudteelaste kodu seadus — redaktsiooni komisjoni ettepanek.

7. Mõnede laevajuhtide kutseõiguse seadus — redaktsiooni komisjoni ettepanek.

8. Kauba- ja abilaevade masinajuhtkonna ja masinameeskonna sõidu seaduse muutmise seadus — redaktsiooni komisjoni ettepanek.

9. Maaseaduse täiendamise ja muutmise seadus nr. 3 — maakomisjoni ettepanek.

10. Washingtonis 1927. a. tehtud rahvusvahelise raadiotelegraafi konventsiooni ning sellele lisatud üldise määrustiku ja lisamäärustiku kinnitamise seadus — üldkomisjoni ettepanek.

11. Linnade (var. ja alevite) administratiiv piirides asuvate maade kasutamise lepingute pikenõude seadus — II lugemisel.

12. Vabariigi Valitsuse ja ministriumide korraldamise seadus — II lugemisel.

Koosolekut juhatab esimees **K. Einbund**.

Sekretäri kohal abisekretär **O. Liigand**.

Koosolek algab kell 17.15 min.

1. Päevakorra täiendamine. Juhataja **K. Einbund**: Riigikogu koosolek on avatud.

Päevakorda võetakse nähtava enamusega **A. Sprenk'i** (tp) ettepanekul 1. punktis komisjonide täiendavad valimised.

2. Komisjonide täiendavad valimised. Nähtava enamusega valitakse: rahaasjanduse komisjoni **K. Kornel'i** asemele **E. Sulg** (rhv); üld-

komisjoni **O. Kase** asemele **A. Tammann** (töer) ja **M. Juhkam'i** asemele **E. Rosenberg** (töer); hariduskomisjoni **K. Kornel** (rhv) (Riigikogust tagasiastunud **J. Vestholm'i** asemele); sotsiaalkomisjoni **K. Kornel'i** asemele **E. Sulg** (rhv); koosseisu komisjoni **A. Kerem** (rhv) (Riigikogust tagasiastunud **J. Vestholm'i** asemele); kodukorra komisjoni **A. Kerem** (rhv) (Riigikogust tagasiastunud **J. Vestholm'i** asemele); riigi majapidamise aruande komisjoni **E. Pesur** (tp).

3. Riigikogu juhatuse koosseisu täiendamine. **A. Anderkopp** (töer): Kuna Riigikogu sekretäri koht jäänud vabaks meie rühma liikme rkl. Juhkami Riigikogu juhatusest

äraastumisega ja Vabariigi Valitsuse liikmeks astumisega, siis on mul au tööerakonna Riigikogu rühma nimel Riigikogule ette panna, valida Riigikogu sekretäri kohale rkl. August Tammann.

Juhataja **K. Einbund**: Kodukorra § 2. järgi valitakse juhatuse liikmed kinnisel hääletamisel. Valituks tunnustatakse, kes on saanud üle poole kõigi Riigikogu liikmete häälest. Kui kandidaat ei saa ülalnimetatud enamust, siis võetakse ette teistkordne valimine, kusjuures valituks loetakse see kandidaat, kes on saanud lihthäälteenamuse. (Hääletatakse.) Poolt on 46 Riigikogu liiget, seega tuleb teistkordne valimine. (Hääletatakse.) Poolt on 45 häält, vastu 2 häält, erapooletuid 27. Rkl. August Tammann on valitud Riigikogu sekretäriks.

4. Töötatöölisele ühekordse toetuse andmise seadus — **H. Martinson'i** (tp) ettepanekul otsustatakse nähtava enamusega anda seaduseel-

Eesti tööliste partei Riigikogu rühma ettepanek.

nõu rahaasjanduse komisjoni.

5. Aktsiisimaksu määrade seadus — redaktsioon.

Redaktsiooni komisjoni aruandja **O. Gustavson**.

Seaduse lõpuredaktsioon võetakse vastu nähtava enamusega.

6. Eesti kultuurkapitali seaduse muutmise seadus — redaktsioon.

Redaktsiooni komisjoni aruandja **O. Gustavson**.

Seaduse lõpuredaktsioon võetakse vastu nähtava enamusega.

7. Alevites ja alevikkude ehituspiirkondades asuvate rendimaade korraldamise seadus — redaktsioon.

Redaktsiooni komisjoni aruandja **O. Gustavson**.

Seaduse lõpuredaktsioon võetakse vastu nähtava enamusega.

8. Raudteelaste kodu seadus — redaktsioon.

Redaktsiooni komisjoni aruandja **O. Gustavson**.

Seaduse lõpuredaktsioon võetakse vastu nähtava enamusega.

9. Mõnede laevajuhtide kutseõiguse seadus — redaktsioon.

Redaktsiooni komisjoni aruandja **O. Gustavson**.

Seaduse lõpuredaktsioon võetakse vastu nähtava enamusega.

10. Kauba- ja abilaevade masinajuhtkonna ja masinameeskonna sõidu seaduse muutmise seadus — redaktsioon.

Redaktsiooni komisjoni aruandja **O. Gustavson**.

Seaduse lõpuredaktsioon võetakse vastu nähtava enamusega.

11. Maaseaduse täiendamise ja muutmise seadus nr. 3 — I lugemisel.

Maakomisjoni aruandja **A. Schulbach**: Seletuskirjas tähendatud motiividel teen maakomisjoni nimel ettepaneku,

käesolev seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

M. Laarman (põl): Väga lugupeetud Riigikogu liikmed! Maaseadusega viidi läbi suur reform, sellepärast on loomulik, et hulk aega kulub, kui parandatakse need vead ja puudused, mis selle reformiga siin-seal sündinud ja mis seaduse läbiviimisel ilmsiks tulnud.

Käesoleva maaseaduse täiendamise ja muutmise seadusega püütakse parandada ka üht viga, mis maaseadusega sündinud meie kirikutele ja kogudustele, kellelt võeti suuremalt jaolt nende varandus ja asetati sellega nad väga raskesse seisukorda.

Nagu lugupeetud Riigikogu liikmed mäletavad, on ju mitu korda ka koguduste varanduste tagasiandmise suhtes parandatud Maaseadust, nagu 1925. a. juunikuus, kus tehti otsus, kogudustele tagasi anda kuni 75 ha maad. Pärast aga revideeriti seda seisukohta ja nimelt 1926. a., ning arvati heaks 50 ha maad tagasi anda kogudustele. (Vahelhüüe keskelt: Vana jutt!) See tagasiandmine puudutas aga üksnes väljaspool linnade ja alevite administratiiv-piirkondade olevaid kogudusi. Need kogudused aga, kes linnade ja alevite administratiiv-piirkondades seisid, neile varandust sel määral tagasi ei antud. Oli ju 1926. a. seaduse § 5. üks märkus, kus öeldakse, et linnade ja alevite administratiiv-piirides asuvatele kogudustele mitte rohkem, kui 1 ha maad j.n.e. Aga nüüd, kus läinud aastal vastuvõetud seadusega on riigi tagavaramaad antud alevite ja linnade korraldusesse, on viimne aeg — nad hakkavad nende maadega talitama oma otsuste kohaselt — et neid kogudusi, kes linnade ja alevite piirides asuvad, meele peetakse. Käesolev seadus, nagu ma tähendasin, püüab nüüd natuke parandada seda viga, kuna ta õige pisukese osa suudab tagasi anda koguduste varandustest.

Ei ole palju kogudusi, kellesse see seadus puutub. Seaduse seletuskirjas on öeldud, et see puutub Mustvee, Tõrva, Suure-Jaani — kaks kogudust — siis Kilingi-Nõmme, Rakvere ja siin-seal. Endisel ajal oli vähe lootust selleks, et läbi oleks läinud seadus, kus kirikutele oleks nende varandusi tagasi anda võinud, kuna mitmed Riigikogu erakonnad kangesti selle vastu seisid, ja ei tahtnud tunda seda tähtsust, mis kirikul on riigi elus, ja tahtsid, nagu esialgul püüd oli, neid maast täiesti lagedaks teha. Viimasel ajal on rõõmustaval viisil muutus sündinud Riigikogu rühmades, ja pahempoolsed härrad on oma seisukohti revideerinud ja rõõmustaval viisil käe andnud kristlastele ja leidnud ühise keele üldiseks tööks. Niisuguse muutuse üle võib südamest rõõmus olla ja soovida, et see südamesõprus veelgi süveneks, ja et meie kogudu-

sed ja kirikud sellest sõprusest palju tulu saaksid.

Meie loodame, et kui põllumeeste rühm käesoleva seaduse kohta oma parandused teeb teisel lugemisel, et siis härrad kristlased ühes oma pahempoolsete sõpradega neid meie parandusi pooldavad ja aitavad läbi viia, nii et kirik kaevata ei pruugiks, et ta vaesekslapsiks jäänud.

Põllumeeste rühm saab ettepaneku tegema § 1-se juurde, et kogudustele mitte ainult aia- ja õuemaad 1 ha suurusel, vaid üldse nende maad saaksid tagasi antud, ja et see tagasi-antava maa üldsuurus ei piirduks ühe hektaariga.

Mina avaldan veel põllumeeste rühma nimel suurt rõõmu selle üle, et meie koguduste elus suur, põhjapanev muutus tuleb, ja et nad tulevikus härrade sotsialistlikkude rahvasaadikute kaasabil jälle õitsele võiksid lüüa.

L. Raudkepp (krst): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Mina olin üks aeg selle seaduse aruandja, ja juba maakomisjonis tehti ettepanek minu poolt piirata seda maa-ala, mis tagasi antakse, 4 hektaariga, kuid see ei läinud komisjonis läbi. Siis läks komisjonis läbi 3 hektaari, aga kolmandal lugemisel muudeti ka see suurus. Mina leian, et põllumeeste rühmal ei ole siin erilist vajadust algatust enese peale võtta, sest see algatus on tehtud maakomisjonis kristliku rahvaerakonna poolt.

A. Kerem (rhv): Austatud Riigikogu liikmed! Käesoleva seadusega on tahetud mõnd kirikumaa küsimust edaspidiseks lahendada. Aga üks ja väga valus küsimus seisab peale selle veel lahendamata, mille kohta ette nähtud, et eriseadus antakse, see on nimelt tasuküsimus. Varematal koalitsioonidel ei ole korda läinud kokku leppida selle seaduse väljaandmiseks, kuna mõni koalitsiooni kuuluv kodanlik erakond seda on eitanud. Praegusel koalitsioonil näikse olema selles küsimuses õnnelikum käsi. Praegune koalitsioon on jõudnud kokku leppida, et see küsimus lahendamisele tuleb võtta.

Ja kuna päevakorral on kirikumaaade lahendamise küsimus, siis tahab rahvaerakond kaasa aidata, et koos ülestõstetud küsimustega saaks lahendatud ka tasuküsimus. Rahvaerakond kavatab II lugemisel teha vastavad parandused käesoleva seaduse juurde.

M. Laarman (põl): Ma pean lugupeetud rkl. härra Raudkepi tähenduse puhul uuesti sõna võtma. Härra Raudkepp tähendas, et põllumeeste rühmal ei pruugi algatust koguduste maa asjus oma kätte võtta. Ma tä-

hendasin, et meil kogudusi kahesuguse mõõdupuuga mõõta tahetakse. Ja härra Raudkepp on kahesuguse mõõdupuuga mõõtnud, kui ta ühedale tahab anda 1 ha ja teistele vähem. Minu arvates peaks see mõõdupuu ühtlane olema. Ei ole õige, kui härra Raudkepp arvab, et see algatus seisab tema käes. Põllumeeste kogude rühma liikmed on ühtlasi ka koguduste liikmed ja need, kes kogudusi ülal peavad. Nii et härra Raudkepp on asjata püüdnud omale ette kujutada, nagu oleks just temal see mantel, mille hõlmade alla ta koguda tohib koguduste liikmeid.

H. Martinson (tp): Nagu kuulda, on mitmed rühmad oma seisukohta avaldanud selle seaduse kohta, mis sai alguse eelmise valitsuse ajal. Mina panen imeks, miks nad nüüd selle seaduse vastu räägivad, mis õieti nende oma valitsuse poolt ette pandud. Meie rühm loetakse valitsuse vastaseks, kuid ma pean ütleva, et meie toetame seda endise valitsuse ettepanekut, mille järgi kogudustele jäetakse üks hektaar maad.

L. Raudkepp (krst): Peaksin selgituseks ka veel ütleva paar sõna. Nimelt seaduseelnõu sel kujul, nagu ta esitatud Riigikogule, kus tahetakse anda alevites ainult 1 hektaar maad kirikutele, see seaduseelnõu oli esitatud Vabariigi Valitsuse poolt, mille eesotsas seisis rahvaerakondlane, härra Tõnison, ja koalitsioonis olid tookord ka põllumehed. Nii et see seaduseelnõu on just nende rühmade poolt esitatud, et olgu ainult 1 hektaar maad, kes nüüd püüavad sellele vastu rääkida. See on väga rõõmustav, et nad nüüd on teisele arusaamisele jõudnud. (J. Soots, põl: Teie olite siis asunikudEGA seotud.)

V. Vessart (põl): Härra Raudkepp tähendas, et see seaduseelnõu on esitatud Vabariigi Valitsuse poolt, seletuskirjast on aga näha, et see on algatatud kristliku rahvaerakonna poolt, ja nii on see seaduseelnõu nende poolt esitatud. See seadus tuli maakomisjoni, ja seal tegi kristlik rahvaerakond ettepaneku, kirikutele antavat maa-ala suurendada 4 hektaarini. See ettepanek ei läinud aga läbi. Siis sai maakomisjon nimelt põllumeeste poolt ettepaneku, silmas pidades, et vähemalt need tarvisminevad hooned oleksid võimalikult koondatud ühele maa-alale, ja et iga hoone alla ei tarvitseks eraldada mõnedkümmend ruutsüllaad maad, et kokku saada 1 hektaar, vaid et neil oleks vähemalt üks maa-alaüksus, tuleks vastu võtta 3 hektaari. See ettepanek lükati tagasi, ja nüüd nagu näha on vist kristlik rahvaerakond 1 hektaariga päri.

L. Raudkepp (krst): Kristliku rahvaerakonna poolt esitati seaduseelnõu, mille pealkirjaks oli koguduste maade korraldamise seadus, kuid see seadus pidi saadetama Vabariigi Valitsusele seisukoha võtmiseks. Vabariigi Valitsus leidis, et parem oleks nomenklatuuri ja kodifikatsiooni pärast nimetada seda seaduseelnõu: Maaseaduse täiendamise ja muutmise seadus nr. 3. Sellega ühines ka aruandja, ja selleks aruandjaks olin mina. Meie oma seaduseelnõus tegime ettepaneku, et kõik maad, mis kuulusid kogudustele, niisasti evangeeliumi-luteri usu kui ka apostlikuõigeusu kogudustele, tagasi antaks. Aga Vabariigi Valitsus oli, nagu öeldud, ainult ühe hektari poolt, ja seepärast püüdsin leida vahepealseid suursi. Ma tegin ettepaneku — 4 hektari, sest mul oli ühendusi maalasuvate kogudustega, kust sain teateid, et see maa-ala rahuldaks neid. Kui aga härra Vessart tuleb ütleva, et kristlik rahvaerakond oleks nõus ühe hektariga, siis võin öelda, et kui üks hektar vastu võeti, siis loobusin aruandja kohustest. Kohtadelt kinnitati, et see maa-ala suurus on vastuvõtmatu. Ma panen imeks, kuidas lugupeetud kolleeg Vessart arvab võimalikuks otse vassida asjaolusid.

M. Laarman (põl) (fakt. märk.): Härra rkl. Raudkepp ütles, et nende poolt esitatud eelnõuga olla nõutud tagasi anda kõik linnade ja alevite administratiiv-piirkonnas asuvad koguduste maad. Kahjuks on see asi teisiti. Mul on praegu käes kristliku rahvaerakonna Riigikogu rühma ettepanek, ja § 1 ütleb seal nõnda: „Linnade ja alevite administratiiv-piirides asuvatest koguduste maadest, antakse kogudustele tagasi koguduste päralt olevad elu- ja majapidamishooned ja muud päraldused ühes nende juurde kuuluvate aedadega ja tarviliku õuemaaga.“ Oleks väga tarvilik, et rkl. härra Raudkepp enne, kui siin tuleb rääkima, läbi oleks lugenud, missuguse seaduseelnõu ta esitanud.

Aruandja **A. Schulbach** (lõpusõna): Mul poleks tarvis olnud lõpusõnaks sõna võtta, sellepärast et keegi ei ole vastu väelunud selle seaduse I lugemisel vastuvõtmisele, kui härra Laarman poleks esinenud väärseletusega, nagu tahetaks selle seadusega teha vahet koguduste vahel, nagu antaks neile kogudustele tagasi, kes linna piirides asuvad, ainult üks hektar maad, kuna neile kogudustele, kes asuvad väljaspool linna piire, antaks tagasi kuni 50 ha maad. Härra Laarman eksib. Kõik need kogudused, kelle maad asuvad linnade ja alevite piirides, nende maad ei ole

terves ulatuses linnade ja alevite piirides, vaid neil on ka väljaspool linna piire maid, ja nende maade tagasiandmist reguleeris juba eelmine kirikumaade tagasiandmise seadus. Juba eelmise seaduse põhjal oli võimalik anda tagasi kuni 50 ha maad väljaspool linnade ja alevite piire. Seega oleks küsimus lahendatud, ja käesoleva seaduse järele ei oleks mingit vajadust, kui ei oleks asjaolu nii, et neil kogudustel on hooned linnade piirides ja nende hoonetealuse maa kindlustamiseks on käesolev seadus tarvilik. Sellepärast ei ole koguduste suhtes käesoleva seadusega mingisugust kahe-sugust möödupuud tarvis.

Juhataja **K. Einbund**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu I lugemisel vastu võetud.

12. Washingtonis 1927. a. tehtud rahvusvahelise raadiotelegraafi konventsiooni ning sellele lisatud üldise määrustiku ja lisamäärustiku kinnitamise seadus — I lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja **A. Tupits**: 1912. a. sõlmiti Londonis rahvusvaheline raadiotelegraafi konventsioon, millega ka Eesti Riigikogu ühines 1923. a.

Aja jooksul on aga see Londoni konventsioon vana-nenud ja ei vasta enam praeguse aja nõuetele, sellepärast võeti Washingtonis 1927. a. sügisel selle Londoni konventsiooni revideerimine ja ümbertöötamine käsile. Sellest konverentsist võttis osa ka Eesti esindaja, kokku oli seal 78 maad esindatud, ja seal töötati välja uus konventsioon, mis palju suurem ja laialdasem, kui endine Londoni konventsioon. Londoni konventsioon käsitas ainult raadiotelegraafi talitust ranna- ja laevajaamade vahel. Uus Washingtoni konventsioon käib aga iga liiki kirjutiste, märkide, signaalide, piltide ja helide üleandmise kohta Hertz'i lainete abil.

Selle konventsiooni sisu on peamiselt puhttehniline. Niipalju võiks ainult tähendada, et taksid on selles samad, mis Londoni konventsiooniski. Eesti osavõtt sellest konventsioonist tekitab meie valitsusele kulusid, sest telegraafiliidu rahvusvahelise büroo ülalpidamiseks tuleb teatud summa maksta. Möödunud 1927. a. oli see summa Eesti kohta 94.000 senti, kuid möödunud aastal peeti Washingtonis konverentsi, ja selle tõttu see summa suurenes. Harilikult oleks aastamaks Eesti kohta 50.000 kuni 60.000 senti.

See konventsioon on samalaadiline, kui üleilmlik postiliidu konventsioongi, millega kõik riigid ühinenud, ja sellepärast ka Eesti

riik ühines. Üldkomisjon vaatas selle konventsiooni läbi, ja üldkomisjoni nimel teen ettepaneku, selle konventsiooni kinnitamise seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

Juhataja **K. Einbund**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu I lugemisel vastu võetud.

13. Linnade (var. ja alevite) administratiivpiirides asuvate maade kasutamise lepingute pikendamise seadus — II lugemisel. Üldkomisjoni aruandja **A. Jõeäär** (loeb): „Linnade (var. ja alevite) administratiivpiirides asuvate maade kasutamise lepingute pikendamise seadus.“ Aruandjana teen ettepaneku,

alevite“ välja jätta variant „ja põhjendusega, et tänasel koosolekul võeti vastu Riigikogu poolt seaduseelnõu, mis lahendab seisukorra alevites, nii et ei ole põhjust käesoleva seadusega pikendada alevite rendilepinguid.

Juhataja **K. Einbund**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on variant tagasi lükatud.

(Hääletatakse.) Nähtava enamusega on pealkiri ühes parandusega vastu võetud.

Aruandja **A. Jõeäär** (loeb):

„§ 1. Linnade (var. ja alevite) administratiivpiirides asuvate maatükkide kasutamise lepingud, mille tähtaeg lõppenud enne käesoleva seaduse maksmahakkamist või lõpeb käesoleva seaduse maksvuse ajal, loetakse kasutaja soovil uuendatuks kuni 1. jaanuarini 1931. a., kui neil maatükkidel asuvad kasutaja päralt olevad eluhooned ja pooled ei saavuta edaspidise kasutamise üle kokkulepet.“

Teen ka siin ettepaneku, välja jätta variant „ja alevite.“

Juhataja **K. Einbund**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on variant tagasi lükatud.

(Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 1 ühes parandusega vastu võetud.

§ 2 ja § 3 võetakse nähtava enamusega muutmata vastu.

§ 2. Kui maaomanik ja maakasutaja ei saavuta kokkulepet kasutamise tasu suuruse kohta, määratakse see kindlaks ühe asjaosalise poolt alustatud nõudmisel kohtu poolt viimase äranägemise järgi.

§ 3. Käesoleva seaduse alla ei kuulu maad, mida korraldatakse Linnade ja alevite maaga varustamise seaduse alusel (R.T. nr. 113 — 1927).

14. Vabariigi Valitsuse ja ministereeriumide korraldamise seadus — II lugemisel. Vabariigi Valitsuse ja ministereeriumide korraldamise seaduse komisjoni aruandja **J. Soots**.

Pealkiri võetakse nähtava enamusega muutmata vastu.

Vabariigi Valitsuse ja ministereeriumide korraldamise seadus.

Aruandja **J. Soots** (loeb): 1. Vabariigi Valitsus.

§ 1. Vabariigi Valitsuse koosseisu kuuluvad Riigivanem ja haridus- ja sotsiaal-, kaitse-, kohtu- ja sise-, majandus-, põllutöö-, teede- ja välisministrid.

A. Tupits (põl): Mina arvan, et tööhoolekandeministreeiumi ühendamine haridusministreeiumiga väga õnnelik ja otstarbekohane ei ole, sellepärast teen ettepaneku, tööhoolekandeministreeium poolitada ja temast üksnes hoolekande ala viia haridusministreeiumi alla. See on haridusministreeiumile lähedam sellepärast, et paljud hoolekandeaustused on noorsoo jaoks, nagu lastekodud, noortekodud j.n.e. Need on rohkem koolid ja seal tuleb kasvatuslikku tegevust arendada, sellepärast võiks hoolekande ala viia haridusministreeiumi alla, kuna aga töökaitse ala tuleks viia siseministreeiumi alla, sest see on sisuliselt palju lähedam siseministreeiumile kui haridusministreeiumile. Ei ole ka karta, et siseministreeiumi ülesanded väga suureks lähevad, sest kuigi kohtuministreeium temaga ühendatakse, saaks siiski tulevane ühendatud siseministreeium väiksem, kui seda on näiteks suur teedeministreeium.

Sellepärast teen ettepaneku,

§ 1. võtta sõna „sotsiaal-“ asemele „hoolekande“.

See tähendab, et hoolekande ala ühendatakse haridusministreeiumiga, kuna töökaitse ala pärastpoole eriti nimetamata läheks siseministreeiumi alla.

V. Hasselblatt (sks): Omal ajal, kui käesolev eelnõu oli üldkomisjonis, asusin ma seisukohal, et vaevalt on otstarbekohane ühendada haridus- ja sotsiaalministreeium, samuti ka kohtu- ja siseministreeium, ning raha- ja kaubandus-tööstusministreeium. Ma olin arvamisel, et selle ühendamise tõttu raskused teki-

vad. Ja eriti majandus- ning rahaministeeriumi ühendamise on sarnane, kus raskusi karta. Sest ei ole mõeldav, et üks ja sama ministeerium kaitseb eramajandust, mis on praegu kaubandus-tööstusministeeriumi ülesanne, ja on väljas ka fiskuse huvides. Seaduseandja peab muidugi eramajanduse ja fiskuse kokkukõlla viima, sest eramajandus on fiskuse toetaja. Aga praktilises elus näeme, et rahaministeerium ja kaubandus-tööstusministeerium ei ole tihti samal arvamisel, näiteks maksupoliitilistes ja tolliküsimustes, eriti seal, kus jutt sellest, et eramajandust alal hoida ja kaitsta.

Sisulised vastolud, mis seisavad siseministeeriumi ja kohtuministeeriumi ülesande vahel, on ka päris selged. Kui siseministeerium on teinekord koguni kohustatud väga karmide abinõudega esinema korra alalhoidmiseks, siis on kohtuministeerium see, kes peaks valvel olema, et meie seadusi, eriti põhiseadust ei rikutaks. Ka psühholoogiliselt on ikka ja alati kõigis riikides, kelle ajalugu tunneme, kohtuministri valitsemise viis ja vaim hoopis teine kui siseministri oma. Seda tahaksin näiteks öelda suure Vene tsaaririigi kohtuministri ja siseministri kohta. Nimetatud riigi ministrite nimekirja jälgides ja küsides, kas oleks otstarbekohane olnud, kui oleksid vahetatud ümber mehed kohtu- ja siseministeeriumis, oleks päris selgesti näha võinud, et siseminister sugugi ei oleks kõlvanud kohtuministriks ja ümberpöörduks.

Ma ei tahaks siin ettepanekut teha, kuid avaldan oma seisukoha ja tähendan, et ma üldse olen arvamisel, et ministeeriumide kokkutõmbamisega ei ole loota kätte saada kulude vähenemist, et eriti just nii, nagu näeb ette eelnõu, ministeeriumide kokkutõmbamine ei oleks otstarbekohane. Minu arvates võiks näiteks teedeministeeriumi, ilma et midagi katki läheks, ühendada rahaministeeriumiga. Seal ei ole niisuguseid vastolusid, nagu rahaja kaubandus-tööstusministeeriumi tegevuses. Kolm aastat tagasi vaieldi rahaasjanduse komisjonis pikalt ja laialt selle küsimuse üle, ja rahaasjanduse komisjoni suur enamus, kui ma ei eksi $\frac{3}{4}$ rahaasjanduse komisjonist, asus seisukohale, et mingil tingimusel ei saa ühendada rahaministeeriumi kaubandus-tööstusministeeriumiga. Kuigi kaubandus-tööstusministeerium väike, suudab ta oma ülesandeid täita paremini, kui ta iseseisev on. Sellepärast ei saa ma pooldada § 1. ettepanekut kujul. Pooldaksin ka seisukohta, et jäädaks praeguse korra juurde, kus kohtu- ja siseministeerium iseseisvad. Mis puutub haridus- ja hoolekandeministeeriumisse, siis see küsimus ei ole nii tähtis, kuigi ma olen arvamisel,

et haridusministri ülesanded on niisugused, et tal tuleb töötada teises suunas kui sotsiaalministril. Hoolekande ala nõuab teist inimest kui hariduslik ala. Ja raske on korraldada ministeeriume selkorral, kui eesotsas seisab üks minister. Võib oletada, et selkorral üks või teine ala jääb vaesekslapseseks, või minister annab oma ülesanded üle ministri abile.

J. Vain (stp): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Kõnealolevat seadust vaadates peab tulema tahtmata seisukohale, et komisjon antud korral oma ülesannet kergelt on võtnud. Juba eelkõnelejad märkisid, et raske oleks leida inimesi ka teistes riikides, kes niivõrt lahkuminevatel aladel kogenenud oleksid, nagu seda on hoolekande ja hariduse- ning kaubanduse-tööstuse- ja finantspoliitika.

Peale selle on käesoleva seaduse vastuvõtmise juures täitsa korraldamata jäetud meie kõrgemate ametnikkude vastutus. Ei ole võimatu, et niisugune ministeeriumide korraldamine otstarbekohane oleks, kui meil oleks tööjaotus ministeeriumides ja vastutusejaotus kõrgemate ametnikkude vahel läbi viidud ja vähema tähtsusega asjad ei koonduks ministri kätte.

Niikaua, kui see küsimus on lahendamata, kui sellekohaseid süsteeme ei ole meil katsutud välja kujundada, on teataval määral enneaegne hakata ministeeriume ümber korraldama. Oleks hea, kui komisjon seda küsimust teistkordselt kaaluks kaubanduse-tööstuse edendamise, riigikassa tulude ja haridusepoliitika ning hoolekande vastolu seisukohast. Riigikogu täiskoosolekul seda tööd ei saa põhjalikult teha. Sellepärast oleks soovitav, et komisjon selle seaduse uuesti kaalumisele võtaks.

Ma teen ettepaneku, anda Vabariigi Valitsuse ja ministeeriumide korraldamise seadus tagasi komisjoni.

Aruandja **J. Soots** (lõpusõna): Kuna rkl. Vain on teinud kõige kaugemale-ulatavama ettepaneku, siis hakkam sellest peale. Vabariigi Valitsus esitas seaduseelnõu, kus oli ette nähtud 7 ministeeriumi. See seaduseelnõu leidis komisjonis üldiselt kõigi rühmade poolehoidu ja arvati, et selle võib võtta arutamise aluseks. Kuid arvati ka, et seaduses tuleb parandusi ja täiendusi teha. Muu seas sotsialistlik rühm ei vaielnud ministeeriumide arvu vähendamise vastu, küll vaidles aga ägedalt selle vastu, et töö-hoolekandeministeerium kaotataks. Teiste ministeeriumide liitmise vastu sotsialistlik rühm ei vaielnud. Kui aga siiski hääaltenamusega läbi viidi, et töö-hoole-

kandeministeerium tuleb kaotada, siis leppisid ka sotsialistid sellega, ja küsimus seisis selles, missuguse ministeeriumiga teda liita. Suurem enamus rühmade esindajaid oli põhimõttelikult selles arvamises, missuguseid vaateid täna väljendas rkl. Tupits, nimelt et töö-hoolekandeministeerium tuleks jagada kahte ossa: üks osa — hoolekande osa — tuleks liita haridusministeeriumiga, töökaitse ja tervishoid tuleks liita sise- ja kohtuministeeriumiga. Muu seas räägiti ka, et töökaitse võiks olla kaubandus-tööstusministeeriumi juures. Seal arvati aga siiski, et see ei ole hea, kui töökaitse ja tööstus ise oleksid ühe ministri juhtida, ja komisjoni enamus kaldus selle poole, et töö-hoolekandeministeeriumi üks osa tuleb sise- ja kohtuministeeriumi juurde, teine osa haridusministeeriumi juurde viia. Aga seal tulid just sotsialistid uue ettepanekuga, nimelt et nemad ei või selle ministeeriumi jagamisega kuidagi leppida, ja et kui ta likvideerida, siis parem juba liita tervelt teise ministeeriumi juurde. Ja 3 häälega 2 vastuseismisel ja 1 erapooletuks jäämisel otsustas komisjon, et töö-hoolekandeministeerium tuleb täielikult liita haridusministeeriumiga. Nõnda püsis ka komisjoni seisukoht kuni viimase ajani.

Mis puutub härra Hasselblatt'i väidetes, kellest sain mina nõnda aru, et tema leppis veel kuidagi haridusministeeriumi ja töö-hoolekandeministeeriumi ühendamise, aga mingisuguseid teisi ühendamisid ta ei poolda.

Kõik need väited olid komisjonis kaalumisel, ja komisjon leidis, et väga mitmetes maades on ministeeriumid ja nende asjaajamine väga mitmesugune, on riike olemas, kus on 3 ministeeriumi. (Vahelhüüe: Kus näiteks?) Kõik Saksamaa väiksemad riigid on 3 ministeeriumi süsteemiga. On olemas riike, kus on 5 ministeeriumi, siis 9—10, ja on ka paarikümne ministeeriumiga. Komisjon, arutades meie majanduslikku seisukorda, et meie riik ei ole suurriik, leidis, et meie 7-me ministeeriumiga võiksime läbi saada. Ja välja minnes puht otstarbekohasuse seisukohalt jäädi peatuma nende ministeeriumide liitmise juurde, mis on seaduses ette nähtud.

Mis puutub eriti nimetusse haridus- ja sotsiaalministeerium, siis sotsiaalministeeriumi nimele vaieldi vastu rohkem, aga lõppude-

lõpuks lepidi sellega, sest kui töö-hoolekandeministeerium tervikuna liita haridusministeeriumiga, siis see nimi enam-vähem väljendaks seda mõistet, mis see ministeerium peab tegema.

Mis puutub kohtu- ja siseministeeriumi ühendamis, siis härra Hasselblatt tõi siin ette, et see ei passi kuidagi, kui näiteks politsei ja kohtuvõim on ühe ministeeriumi juhtimisel. Komisjon leidis, et siin ei peaks takistusi olema. Ega kohtud ei kuulu mingisuguse ministeeriumi alla, allub ainult prokuratuur, aga prokuratuuri ülesanne on üldiselt sarnane politsei ülesannetele.

Tõusis ka komisjonis küsimus üles, et kas on otstarbekohane, kui vast kindral-kuberneri võim saab selle isiku kätte, kes on ühtlasi kohtu- ja siseminister. Kui vaatate seadust, siis näete, et seaduses ei ole ette nähtud, et kindral-kuberner peab olema kas kohtu- või siseminister. See on puht otstarbekohasuse küsimus, ja Vabariigi Valitsusel on õigus valida see isik kindral-kuberneriks, keda ta tahab. See võib ka mitte valitsuse liige olla. Ja sellest seisukohast komisjon leidis, et ei ole mingisugust takistust selleks, et sise- ja kohtuministeeriumi ühendada.

Nendest seisukohtadest välja minnes ei ole mul õigust komisjoni nimel ühineda ka selle ettepanekuga, mille härra Tupits teinud. Aga kui see on tehtud, siis on Riigikogul ise võimalus otsustada, missugust varianti ta pooldab, kuidas ta pooldab töö- ja hoolekandeministeeriumi liitumist teistega, kas tervikuna haridusministeeriumiga või osadena teiste ministeeriumide juurde. See oli kaalumisel ka komisjonis, aga see ei ole siiski komisjoni lõplikuks seisukohaks saanud.

Juhataja K. Einbund:

Rkl. Vainult on ettepanek,

§ 1 ühes parandusega anda tagasi komisjoni ja seaduseelnõu arutamine täna katkestada.

(Hääletatakse.) Poolt on 41 häält, vastu 15, seega on ettepanek vastu võetud.

Päevakord on läbi.

Lõpetan Riigikogu koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 18.42 min.

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu esimees **K. Einbund.**

Abisekretär **O. Liigand.**

